

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา*

THE INTEGRATION OF THE BUDDHIST DOCTRINES TO THE NEW THEORY AGRICULTURE CONCERNING TO THE KING'S PHILOSOPHY

พระมหาวีระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์)

PhramahaWeerasak Abhinandavedi (Sangphong)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: mahaweerasak@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา 3) เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1) เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แนวทางพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานไว้ให้แก่เกษตรกรไทยนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมีหลักการบริหารจัดการพื้นที่ทำกินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในสัดส่วนนาข้าว: พืชสวนพืชไร่: สระน้ำ: ที่อยู่อาศัย เป็น 30: 30: 30: 10 ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้แม้ในยามตลาดหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในภาวะวิกฤติ เป็นเกษตรเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีขั้นตอนการดำเนินการชัดเจนเป็นระบบ ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน 2) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา ได้แก่ (1) หลักนาถรณ์ธรรม 10 ส่งเสริมด้านการพึ่งพาตนเอง (2) หลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมด้านรวมพลังของเกษตรกร (3) หลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมด้านการพัฒนาก้าวหน้า 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา สรุปได้ดังนี้ (1) มิติการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรมีความขยันอดทน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ห่วงไกลอบายมุข มีสติพอเพียง รู้จักปล่อยวาง (2) มิติการรวมพลังของเกษตรกร แบ่งปันช่วยเหลือกัน ตรงไป ตรงมา เชื่อใจกันด้วยความอบอุ่นเอื้อเฟื้อ ไม่หลอกลวง สงเคราะห์ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วม วางตนพอดี (3) มิติการพัฒนาก้าวหน้า เกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมโครงการฯ รู้ดี และมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนกำลังทำ มีเป้าหมายชัดเจน รู้จักการบริหารจัดการพื้นที่ทำกินให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักวิธี

* Received 4 June 2019; Revised 18 October 2019; Accepted 26 October 2019

เพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร ใช้ชีวิตด้วยความพอดี รู้จักประมาณ มีจิตใจเยือกเย็น รู้จักรอคอย รู้จักความเป็นไปของชุมชนที่ตนอยู่ว่า มีวัฒนธรรม ความเชื่อนั้นอย่างไร รู้จักให้เกียรติเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

คำสำคัญ: บูรณาการหลักพุทธธรรม, เกษตรทฤษฎีใหม่, ศาสตร์พระราชา

Abstract

This research has 3 objectives: 1) to study the new theory agriculture concerning to the King's Philosophy. 2) to study the Buddhist doctrines promoting the new theory agriculture concerning to the King's Philosophy. 3) to integrate of the Buddhist doctrines to the new theory agriculture concerning to the King's Philosophy. It is a qualitative research.

The research found that:

1) The New Theory of Agriculture is the royal initiative which His Majesty King Bhumibol Adulyadej, King Rama IX, gave to Thai farmers to improve their quality of lives by management of soil and water resources for agriculture in a small land for maximum benefit. This is way of an average risk of low-priced products, financial crisis and natural disasters. It is the sufficiency economy production process based on self-reliance without destroying the natural environment, systematic implementation plan and supporting the strength in the community 2) The Buddhist doctrines promoting the new theory agriculture are (1) Nathakarama-dhamma 10 (10 virtues which make for protection) promoting self-reliance; (2) Sangahavatthu 4 (4 bases of social solidarity, virtues making for group integration and leadership) promoting combination power; (3) Suppurisa-dhamma 7 (7 qualities of a good man; virtues of a gentleman) 3) promoting development The Integration of the Buddhist doctrines to the New theory agriculture concerning to the King's Philosophy can be divided as follows: 1) Dimension of self-reliance – the farmers are diligent, patient, self-sufficient, conscious, and able to work with respect for the nature and the environments. 2) Dimension of combination power - the farmers can share, help, and work together with warmth, generosity, honesty, supporting community and focusing on participation in community. 3) Dimension of development - the farmers are confident in what they are doing, able to have

clear goals and know how to manage the area to make the most benefit, able to know how to increase the value of agricultural products, able to live moderately, able to know the proper time, able to know the communities and respect the opinions of others as well.

Keywords: Integrate Of The Buddhist Doctrines, New Theory Agriculture, King's Philosophy

บทนำ

แนวคิดในการพัฒนาประเทศตามแนวเศรษฐกิจกระแสหลัก (Main Stream Economy) มีปรัชญาพัฒนาการเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมตามกระแสโลก แม้จะก่อให้เกิดผลสำเร็จหลายด้าน แต่ในขณะเดียวกัน ก่อให้เกิดผลอันไม่พึงปรารถนาต่อประชาชน ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ทรัพยากรธรรมชาติรวมถึง ปัญหาอื่น ที่สำคัญอีก เช่น ปัญหาภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ในปี 2540 อันทำความวิฤติ และหายนะมาสู่ประเทศชาติครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2545) เดิมทีนั้น แนวความคิดนี้เริ่มต้นขึ้นจากโลก ตะวันตกแล้วเผยแพร่มาสู่โลกตะวันออก หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบที่ไม่พึงปรารถนาที่สำคัญ คือ การพัฒนา ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวย กับคนจนมากยิ่งขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพอนามัยของคนในสังคมเสื่อมโทรมลง คนจน ไม่สามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ มีการแข่งขันทางธุรกิจมากขึ้น สังคมเปลี่ยนจากเกษตรมาสู่ อุตสาหกรรม เปลี่ยนจากการทำมาหากิน มาทำมาหาเงิน เปลี่ยนจากการพึ่งพาธรรมชาติ มา พึ่งพาตลาด ทำให้วิถีชีวิตในชุมชนชนบทเกิดความเปลี่ยนแปลง และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (ดลพัฒน์ ยศธร, 2542)

ผู้คนรุ่นใหม่เมื่อเติบโตขึ้น ไม่ได้อาศัยอยู่ตามชนบทอีกต่อไป ต่างพากันหลั่งไหลเข้าสู่ เมืองหลวงเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพ บางครั้ง ต้องเสี่ยงกับภาวะตกงาน เด็กและผู้สูงวัยต้องอาศัย อยู่ในชุมชนชนบท ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต้องประสบปัญหาขาดทุน และมี หนี้สิน เพราะระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีความซับซ้อนมากขึ้น ชาวบ้านจำนวนมากปรับตัวไม่ ทัน ทั้งยังมีการทำการเกษตรที่เลียนแบบตามกัน ใช้ความรู้สึกมากกว่าความรู้ ใช้ความเห็น มากกว่าการพินิจพิจารณา เห็นคนอื่นทำแล้วรวยจึงทำตาม เช่น ในช่วงสองสามปีที่ผ่านมานั้น มะนาวมีราคาแพง ผู้คนก็ต่างพากันปลูกมะนาวเพราะคิดว่าจะได้ราคาดี แต่ปรากฏว่า ต่างคน ต่างปลูก ผลผลิตจึงมีมากเกินไปจนล้นตลาด ทำให้ขาดทุนในที่สุด (สำนักข่าวไทยพีบีเอส, 2560)

ในขณะเดียวกันผืนป่าธรรมชาติ ที่เคยเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ และเป็นแหล่งต้นน้ำ กลับถูกทำลาย ภูเขากลายเป็นภูเขาหัวโล้น และถูกทดแทนด้วยการปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด (วันชัย ตันติวิทยานพิตักษ์, 2561) มีการบุกรุกเผาป่า เตรียมพื้นที่ไว้เพาะปลูก และมีการเผาซากพืชไร่เพื่อเพาะปลูกใหม่ จนกลายเป็นปัญหาหมอกควันพิษสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ที่อยู่อาศัยในละแวกนั้น และเมื่อผลผลิตมาก ส่งผลให้ ราคาผลผลิตตกต่ำ ขณะที่ต้นทุนราคาเมล็ดพันธุ์ ค่ายา ค่าปุ๋ย คงที่ จึงกลายเป็นปัญหาหนี้สินตามมา อีกทั้งสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร เช่น ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ก็เป็นอันตรายต่อผู้คน สัตว์ และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เมื่อป่าถูกทำลาย ในฤดูฝนก็ไม่มีต้นไม้คอยซับน้ำไว้ ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมตามมา เห็นได้ชัดเจนว่าระบบนิเวศน์ถูกทำลายลงเป็นวงจรต่อเนื่องกัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงตระหนักถึงปัญหาทุกข์สุขของพสกนิกรชาวไทยเหล่านี้ดี พระองค์จึงทรงงานหนักตรากตรำเพื่อความผาสุกและประโยชน์สุขแห่งปวงพสกนิกรมาโดยตลอด ทรงอุทิศพระวรกาย พระสติปัญญา และในบางโอกาสได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มากกว่า 3,000 โครงการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ดิน น้ำ ที่ดินทำกิน ทุน ความรู้พื้นฐานด้านการเกษตรกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจเจกบุคคล และสังคม และการสร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจ (มบุญ มุกข์ประดิษฐ์, 2547) และหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น คือ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นโครงการ ที่พระองค์เห็นปัญหาหลักของเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบันที่สำคัญ คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่อาศัยน้ำฝน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศและส่วนมากเป็นนาข้าวและพืชไร่ นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงกับความแปรปรวนของสภาพดิน ฟ้าอากาศ และฝนทิ้งช่วง แม้ว่าจะมีการขุดบ่อหรือสระเก็บน้ำไว้ใช้บ้าง แต่ก็ไม่มีขนาดแน่นอน มีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาให้น้ำใช้ไม่เพียงพอ รวมทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ และส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” มาใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), 2555)

จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ล้วนแล้วแต่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม แต่กลับพบว่า ในทางปฏิบัติจริง มีเกษตรกรจำนวนมาก ไม่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ยังมีการใช้สารเคมีในการเกษตรเหมือนเดิม มีการเผา ทำลายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างขาดจิตสำนึก ขาดความรับผิดชอบ มีการละเมิดสิทธิชีวิตผู้อื่นทั้งทางตรง และทางอ้อม

แม้จะพบว่ามีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นจำนวนมาก แต่ก็พบว่ายังไม่ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของเกษตรกรมากเท่าที่ควร หากมีการเจาะลึกถึงหลักธรรมใดหลักธรรมหนึ่งอย่างลึกซึ้งและเผยแพร่ออกไป คาดว่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการนำไปใช้จริง หรืออาจมีหลักธรรมใดที่สำคัญยังไม่ได้รับการวิเคราะห์เชิงลึกให้เห็นแก่นแท้ ที่สามารถส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกษตรกร มีความรับผิดชอบ ต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิต คน และสัตว์ ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ รวมถึงผู้บริโภคควรจะยึดหลักธรรมใด ในการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่คำนึงถึงความปลอดภัย มากกว่ารูปลักษณ์ที่สวยงาม โดยเรื่องดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ผลิต

ดังนั้นผู้วิจัย เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์ ได้เล็งเห็นว่า วิทยานิพนธ์ดังกล่าวมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึก เกษตรทฤษฎีใหม่ให้เกิดความกระจ่างแจ้ง สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทยให้ดีขึ้นได้จริง พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยยังต้องการนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชาเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางที่สอดคล้องกับกระบวนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตลอดถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ อันจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับยึดเหนี่ยวระบองจิตใจให้อยู่หนทางแห่งความดีงาม ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลก มีดุลยภาพและความมั่นคงในชีวิต มีความสุข ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “บูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา แล้วนำเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชามาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา ได้แก่ หลักนาถกรรมธรรม 10 หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักสัปปุริสธรรม 7

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคำถามที่ใช้ได้ผ่านกระบวนการเรียบเรียงให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎี และให้อาจารย์ที่ปรึกษาดำเนินการตรวจเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 14 ท่าน โดยเป็นผู้มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จหรือเกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มเกษตรกร/เจ้าหน้าที่ ที่ทำงานด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชาและกลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด ทั้งเชิงเอกสาร และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาสังเคราะห์ วิเคราะห์ จนได้เป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลในเชิงวิชาการ โดยใช้การเรียบเรียงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ทำเป็นแผนผังเพื่อเผยแพร่ทางการศึกษาและการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ผลการวิจัย

1. เกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา

เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวทางของศาสตร์พระราชา เป็นหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นระบบการทำเกษตรที่มีเป้าหมายหลักในการช่วยเสริมสร้างความมีเสถียรภาพในการประกอบอาชีพการเกษตรภายใต้หลักการบริหารจัดการที่ดินและน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้การทำเกษตรที่มีคุณภาพ โดยให้เกษตรกรทำการปลูกพืชหมุนเวียนหรือปลูกพืชไว้ให้หลายหลากชนิดบนพื้นที่เดียวกันอย่างที่เราเรียกว่า “ไร่นาผสมผสาน หรือไร่นาสวนผสม” ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ให้มีรายได้ไว้ใช้จ่าย และมีอาหารไว้สำหรับบริโภคตลอดปี เพื่อเป็นการเฉลี่ยความเสี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหาย เมื่อตลาดหรือสภาพแวดล้อมเกิดความแปรปรวนหรือเกิดวิกฤติขึ้น เป็นกระบวนการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีการวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตลอดจนเน้นความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ เมื่อเกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคงจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่แล้ว จะช่วยแก้ปัญหาการว่างงานในท้องถิ่น การต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานที่อื่น การต้องพลัดพรากจากครอบครัว นับว่าเป็นทฤษฎีที่มีความหลากหลายและได้ผลประจักษ์ในทุกองคาพยพ

สำหรับเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ทรงทดลอง ครั้งแรกที่ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี บริเวณใกล้วัดมงคลชัยพัฒนา จนประสบความสำเร็จกลายเป็นต้นแบบแหล่งเรียนรู้ด้านการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่แก่เกษตรกร โดยมี แนวทางการปฏิบัติพื้นฐานประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การแบ่งพื้นที่ทำกินทั้งหมด ออกเป็น 4 ส่วน ในอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 (นาข้าว : พืชสวนพืชไร่ : สระน้ำ : ที่อยู่อาศัย) เป็นรูปแบบการจัดส่วนพื้นที่สำหรับการผลิตขั้นต้น ขั้นตอนนี้เกษตรกรจะสามารถดำรง ตนอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย มีความมั่นคงทางอาหารเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550) ทั้งนี้ เมื่อผลผลิตทางเกษตรมีมาก เกษตรกรสามารถแจกจ่ายไปยังผู้อื่น หรือจะจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัวได้ ต่อมาคือขั้นที่สอง ได้แก่การบริหารจัดการผลผลิตที่ได้มา โดยเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ สำหรับทำการตลาดเพื่อมีอำนาจ ต่อรองราคาสินค้าของกลุ่ม เป็นการดำเนินธุรกิจแบบชุมชน (พัฒนา สุขประเสริฐ, 2558) ส่งผลให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน สร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และขั้นสุดท้ายคือการ ต่อยอดในภาคธุรกิจให้มีการเติบโตยิ่งขึ้นไป โดยอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาช่วยสนับสนุนสินค้าของเกษตรกร กระจายไปยังที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกิดการกระตุ้นสินค้าภาคเกษตรของไทยให้ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ ทำให้ระบบ เศรษฐกิจมีความมั่นคงยิ่งขึ้น เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา ผู้วิจัยแบ่งการศึกษา ออกเป็น 3 หลักได้แก่ 1) หลักนาถกรณธรรม 10 ส่งเสริมด้านการพึ่งพาตนเอง ดังนี้ (1) ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย มีเมตตาต่อผู้อื่น (2) พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนมาก มีความรู้ลึกซึ้ง (3) กัลยาณมิตตตา การคบคนดี มีที่ปรึกษาดี และผู้แนะนำสั่งสอนดี (4) โสวจิตสตา ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย รู้จักรับฟังเหตุผล (5) กิงกรณียะสุ ทักขตา เอาใจใส่ ขวนขวายในกิจน้อยใหญ่ของหมู่คณะ (6) อัมมกามตา รักธรรม ใฝ่ความรู้ใฝ่ความจริง รู้จักพูด และรู้จักรับฟัง (7) วิริยารัมภะ ขยันหมั่นเพียรมีใจแก่กล้า ไม่ย่อท้อ (8) สันตุกฐี ความ สันโดษ ยินดี มีความสุขความพอใจด้วยปัจจัยสี่ที่หามาได้ด้วยความเพียรอันชอบธรรม (9) สติ มีสติ ระลึกรู้ตัว ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท (10) ปัญญา มีปัญญารอบรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เข้าใจทุกสิ่งตามความเป็นจริง 2) หลักสังคหัตถ์ 4 ส่งเสริมด้านรวมพลังของเกษตรกร ได้แก่ (1) ทาน การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น (2) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก กล่าวที่เป็นประโยชน์ (3) อตถ จริยา ขวนขวายบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (4) สมานัตตตา ทำตนเสมอต้นเสมอปลายในชน ทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์ ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล สิ่งแวดล้อม 3) หลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมด้านการพัฒนาก้าวหน้า ได้แก่ (1) อัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ (2) อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล (3) อตตัญญตา รู้จักตน (4) มัตตัญญตา รู้จัก

ประมาณ (5) กาลัญญุต จักรกาลเวลา (6) ปริสัญญุต จักรกมุขน สังคม (7) บุคคลัญญุต จักรบุคคล

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา

จากการศึกษาพบว่า เมื่อนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชาสามารถสรุปผลการศึกษาได้ 3 มิติ ดังนี้

3.1 มิติการพึ่งพาตนเอง (หลักนาถกรรมธรรม 10)

เกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชาสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเคารพ รัก ห่วงหา ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมี ยาฆ่าหญ้า และยาฆ่าแมลง ที่จะส่งผลร้ายต่อชีวิตตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ องค์การภาครัฐและเอกชน มีความร่วมมือร่วมใจกัน ตระหนักถึงความเดือดร้อน เพราะมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพของประชาชนที่อยู่ในบริเวณรอบข้างเป็นที่ตั้ง ทำให้ทุกภาคส่วนมีจิตเมตตาอารีต่อกันและกัน เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างถูกต้องและชัดเจน รู้จักยืดหยุ่นสามารถนำเกษตรทฤษฎีใหม่ปรับใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ได้ มีมิตรที่ดี รู้จักถนอม บำรุง เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีจิตอาสา มีธรรมะอยู่ในใจเสมอ รู้จักคิดวิเคราะห์แยกแยะ สิ่งที่เป็นบุญหรือบาป สิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือไม่เป็นประโยชน์ สิ่งใดที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น รู้จักอดทน ละเอียด เล็ก สิ่งเหล่านั้นได้ มุ่งทำแต่สิ่งที่ทำให้เกิดความสุข ความดีงามแก่ตนเอง ครอบครัว รวมถึงชุมชน มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจลงมือปฏิบัติ ไม่เกียจคร้านในการงานหน้าที่ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน แม้เจออุปสรรคปัญหาต่าง ๆ มากมายก็ตาม มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง เพราะได้ออกกำลังกายทุกวัน ได้อยู่กับอากาศที่ดี ทำให้สุขภาพจิตดี มีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักความดีพอดี มีหลักเหตุผลในการดำเนินชีวิต ไม่ใจร้อน ไม่โลภอยากได้เงินทองวัตถุเงินไป (สมศักดิ์ เครือวัลย์, 2562) สามารถมีความสุขได้จากสิ่งที่ตนเองมีอยู่ในปัจจุบัน มีสติ มีปัญญา ใคร่ครวญไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง รู้จักใช้สอยปัจจัยสี่ตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ใช้จ่ายจนเกินตัว ไม่ก่อหนี้สินทางไกล อบายมุข ขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มีความพอดี มีสติในการดำเนินชีวิต ไม่เครียด รู้จักปล่อยวาง มีความชำนาญรอบรู้ในการทำเกษตรเป็นอย่างดี นอกจากนี้ มีความรู้จริง ทำทุกอย่างด้วยหลักของเหตุและผล เป็นผู้หมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา เข้าใจในบริบทของสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้เป็นอย่างดี รู้จักนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง มีความมั่นใจและมีความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ที่ได้ลงมือทำ สามารถแบ่งปันความรู้เหล่านั้นให้แก่ผู้อื่นได้

3.2 มิติด้านรวมพลังของเกษตรกร (หลักสังคหวัตถุ 4)

เกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์ รู้จักการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น ตามกำลังของตนเอง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์แก่กัน รู้จักพูดคำที่เป็นประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดโทษหรือความเสียหายใด ๆ แก่ตนเองและผู้อื่น รู้จักพูดให้กำลังใจ พูดจาอ่อนหวาน ไม่โกหก หลอกลวง เช่น ไม่หลอกลวงในผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของตน มีความซื่อสัตย์ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งว่า การทำเกษตรของตนดีกว่าใคร ไม่พูดจาข่มเหง ไม่ดูถูกคนที่ยังไม่ได้สนใจทำเหมือนตนเอง มีความหนักแน่น สำหรับหน่วยงานของรัฐส่งเสริมให้ มีความซื่อสัตย์ พูดคำจริง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่ใช่นโยบายทางการเมือง โกหก หลอกลวง แสวงหาผลประโยชน์เข้าหาตนและพวกพ้อง มีจิตใจเสียสละทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ ยึดถือในหลักของความมีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น มีสุจริตใจ มีทุกขร่วมด้าน เสียสละ ละความเห็นแก่ตัวออกไปได้ รู้จักใช้ร่างกาย แรงใจ เพื่ออุทิศตนทำประโยชน์แก่ผู้อื่น รู้จักวางตนเสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม มีความรัก ปราศจากอคติ ช่วยเหลือกัน

3.3 มิติด้านการพัฒนาก้าวหน้า (หลักสัปปริสรธรรม 7)

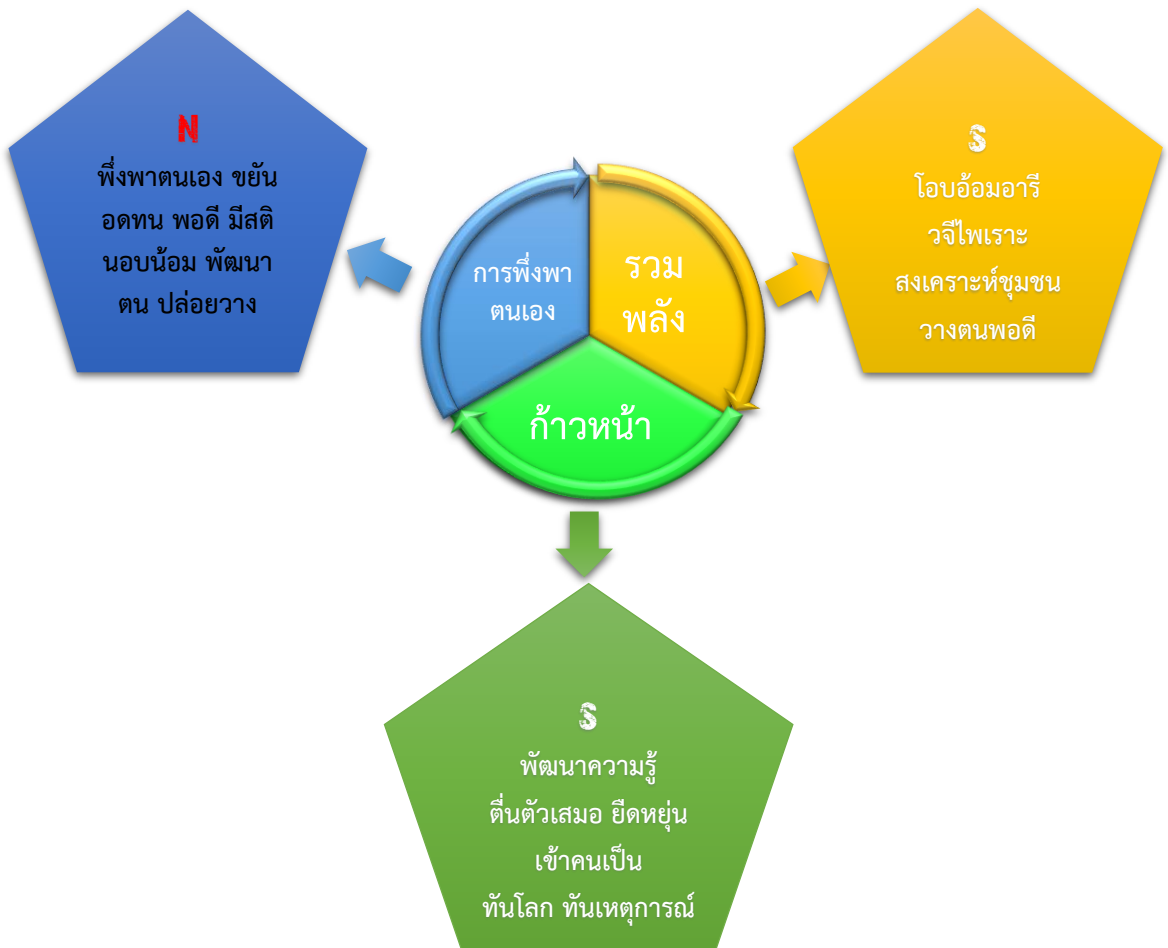
เกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา มีการศึกษาหลักทฤษฎีใหม่อย่างเข้าถึงแก่นอย่างแท้จริง สามารถไตร่ตรอง หาเหตุ หาผล วิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ ว่าจะต้องนำไปปรับใช้ได้อย่างไรบ้าง ในขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐ เห็นความสำคัญ ในการสนับสนุนให้เกษตรกรทำเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน เนื่องจากได้ลงพื้นที่สำรวจลักษณะสภาพแวดล้อม ความเป็นจริง สามารถให้คำแนะนำช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจ และเป้าหมายของการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ที่ชัดเจน สามารถนำความรู้เหล่านั้น ไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาดได้ มีโยนิโสมนสิการ รู้จักการบริหารจัดการผลิตผลทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์และมูลค่าสูงสุด ไม่ปล่อยทิ้งให้ไร้ค่า และในส่วนของภาครัฐ มีความรู้เข้าใจ สามารถส่งเสริมการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร ช่วยหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรด้วยความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เรื่อง ดิน น้ำ พืช ตลอดจนโรคระบาดต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ สามารถพิจารณาเรื่อง ที่ดิน เงินทุนและแรงงาน ว่าตนเองมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด และสำคัญคือ มีความเข้าใจตนเองว่า ต้องการสิ่งใดในชีวิต สามารถมีความสุขได้ บนพื้นฐานของความพอดี รู้จักประมาณในการบริโภคสิ่งต่าง ๆ ไม่โลภมากจนเกินไป มีความพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความสุขได้จากสิ่งที่มี เช่น เมื่อได้ผลผลิตตามที่ต้องการแล้ว ก็บริโภคแต่พอดี ที่เหลือก็แจกจ่ายหรือจำหน่าย และเวลาแจกจ่ายหรือจำหน่าย ก็รู้จักทำแต่พอดี ไม่ขายหรือแจกจนตนเองไม่มีกิน

ต่อมา คือ เกษตรกร รู้จักรอคอย ใจเย็น เป็นผู้รู้จักกาล เวลา ที่เหมาะสม เช่น รู้ว่า ฤดูกาลนี้ควรปลูกพืชชนิดใด จึงจะเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ รู้จักว่าเวลาไหน ควรให้ปุ๋ย ฉีดสมุนไพรไล่แมลงเวลาใด หรือรู้ว่า ไก่ไข่อินทรีย์จะออกไข่น้อยที่สุดในเดือนใด เป็น ตลอดจน สามารถแก้แก้ปัญหาต่างได้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ที่มีอยู่ รู้จักความเป็นไปของชุมชนว่า มี วัฒนธรรม ความเชื่ออย่างไร รู้ว่าในเวลาที่ได้ผลผลิตทางการเกษตร สามารถแบ่งปัน ช่วยเหลือ สังคมได้แบบใดบ้าง ส่งเสริมให้รู้จักการเข้าหาชุมชน รู้ว่าคนในชุมชนนั้นชอบทาน อะไร มองออกว่า เมื่อปลูกพืช ผัก ผลไม้ชนิดใดแล้วคนนิยมรับประทาน มีเป้าหมายที่ชัดเจนใน การทำเกษตร (นันทกร พุ่มกล่อม, 2562)

นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมให้ภาครัฐมีความพร้อม ก่อนเข้าไปให้ความรู้กับเกษตรกรในเรื่องต่าง ๆ เพราะรู้และเข้าใจปัญหาของเกษตรกรในชุมชนนั้นว่าเป็นอย่างไร จะต้องเข้าไป แนะนำส่งเสริมด้วยวิธีการใดได้บ้าง ที่จะไม่ไปขัดในเรื่องของศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ของ คนในชุมชน ส่งเสริมให้การอบรมให้ความรู้ประสบความสำเร็จ สามารถจูงใจให้เกษตรกรทำตามคำแนะนำได้ รู้จักเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักปรับเปลี่ยนมุมมองทัศนคติ ให้เข้ากับผู้อื่นได้ มีจิตใจเมตตา เข้าใจผู้อื่น รู้จักวางตนได้ดีเมื่อเข้าหาบุคคลต่าง ๆ รู้วิธีจูงใจคน รักษา ใจคน และเอาชนะใจคนได้ด้วยความคิด และความมีเหตุ มีผล รักและเคารพผู้อื่นด้วยความจริงใจ

จากการศึกษา “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์ พระราชา” ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้เกิดกระบวนการแนวคิดสรุป รายละเอียดได้ดังนี้

N = Nathakaranadhamma หมายถึง เกษตรกรหรือผู้สนใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของ ศาสตร์พระราชาสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความขยันอดทน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ห่วงใย อบายมุข มีสติ พอเพียง รู้จักปล่อยวาง มิติการพัฒนาก้าวหน้า มีเป้าหมายชัดเจน พัฒนาตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ รู้จักยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ รู้จักประมาณ ไม่โลภมาก รู้จักบุคคล ชุมชนให้เกียรติเคารพผู้อื่น

S = Sangahavattus หมายถึง เกษตรกรหรือผู้สนใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์ พระราชารู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น ตรงไป ตรงมา เชื่อใจกันด้วยความอบอุ่น เอื้อเฟื้อ ไม่ หลอกลวง โกหก มีสัจจะต่อกัน สงเคราะห์ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วม วางตนพอดี

S = Suppurisadhamma หมายถึง เกษตรกรหรือผู้สนใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของ ศาสตร์พระราชา มีเป้าหมายชัดเจน พัฒนาตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ ทันโลก ทันเหตุการณ์ รู้จักยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ รู้จักประมาณ ไม่โลภมาก รู้จักบุคคล ชุมชนให้ เกียรติเคารพผู้อื่น

อภิปรายผล

สรุปผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จะได้นำผลอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา จากการการศึกษาพบว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวทางของศาสตร์พระราชา เป็นหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นระบบการทำเกษตรที่มีเป้าหมายหลักในการ ช่วยเสริมสร้างควมมีเสถียรภาพในการประกอบอาชีพการเกษตร ภายใต้หลักการบริหารจัดการที่ดินและน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่มา ประยุกต์ใช้กับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้การทำเกษตรที่มีคุณภาพ โดยให้เกษตรกรทำการ ปลูกพืชหมุนเวียนหรือปลูกพืชไว้ให้หลายหลากชนิดบนพื้นที่เดียวกันอย่างที่เราเรียกว่า “ไร่นา ผสมผสาน หรือไร่นาสวนผสม” ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกษตรกร สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ให้มีรายได้ไว้ง่าย และมีอาหารไว้สำหรับบริโภคตลอดปี เพื่อเป็นการ เกลี่ยความเสี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหาย เมื่อตลาดหรือสภาพแวดล้อมเกิดความแปรปรวนหรือ เกิดวิกฤติขึ้น เป็นกระบวนการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีการวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตลอดจนเน้นความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (วีระยุทธ์ สวรรณ ทิพย์, 2553) นอกจากนี้ เมื่อเกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคงจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่แล้ว จะช่วย แก้ปัญหาการว่างงานในท้องถิ่น การต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานที่อื่น การต้องพลัดพรากจาก ครอบครัว นับว่าเป็นทฤษฎีที่มีความหลากหลายและได้ผลประจักษ์ในทุกองคาพยพ

2. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา จากการการศึกษา พบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชานั้น แบ่งออกเป็น 1) หลักนาถกรรมธรรม 10 ส่งเสริมด้านการพึ่งพาตนเอง ได้แก่ (1) ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย มีเมตตาต่อผู้อื่น (2) พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนมาก มีความรู้ลึกซึ้ง (3) กัลยาณมิตตา การคบคนดี มีที่ปรึกษาดี และผู้แนะนำสั่งสอนดี (4) โสวัสสตา ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย รู้จักรับฟังเหตุผล (5) กิงกรณียสุ ทักขตา เอาใจใส่ชวนช่วยในกิจน้อยใหญ่ของหมู่คณะ (6) อัมมกามาตา รักธรรม ใฝ่ความรู้ ใฝ่ความจริง รู้จักพูดและรู้จักรับฟัง (7) วิริยารัมภะ ขยันหมั่นเพียรมีใจแก่กล้า ไม่ย่อท้อ (8) สันตุฏฐี ความสันโดษ ยินดี มีความสุขความพอใจ

ด้วยปัจจัยสี่ที่หามาได้ด้วยความเพียรอันชอบธรรม (9) สติ มีสติ ระลึกรู้ตัว ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท (10) ปัญญา มีปัญญารอบรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เข้าใจทุกสิ่งตามความเป็นจริง 2) หลักสังคหัตถ์ 4 ส่งเสริมด้านรวมพลังของเกษตรกร ได้แก่ (1) ทาน การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น (2) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก กล่าวที่เป็นประโยชน์ (3) หลักอิตถจริยา ขวนขวายบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (4) สมานัตตตา ทำตนเสมอต้นเสมอปลายในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์ ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล สิ่งแวดล้อม 3) หลักสัปปริสธรรม 7 ส่งเสริมด้านการพัฒนาก้าวหน้า ได้แก่ (1) อัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ (2) อิตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล (3) อิตถัญญตา รู้จักตน (4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ (5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา (6) ปริสสญญตา รู้จักชุมชน สังคม (7) ปุคคลสสญญตา รู้จักบุคคล โดยหลักธรรมดังกล่าวมาทั้งหมดล้วนแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญในอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกันด้วย สอดคล้องกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง คือ ไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเอง แต่ให้เป็นไปในทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมคุณภาพชีวิตนั้น นี่เป็นการไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม และไม่ทำให้เสียคุณภาพของ Ecosystems หรือระบบธรรมชาติแวดล้อม (ภัทรพร สิริกาญจน, 2536)

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา พบว่าเกิดผลใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรมีความขยันอดทน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ห่วงไกลอบายมุข มีสติ พอเพียง รู้จักปล่อยวาง 2) ด้านการรวมพลังของเกษตรกร แบ่งปันช่วยเหลือกัน ตรงไปตรงมา เชื่อใจกันด้วยความอบอุ่น เอื้อเฟื้อ (มนูญ มุกข์ประดิษฐ, 2547) ไม่หลอกลวง สงเคราะห์ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วม วางตนพอดี 3) ด้านการพัฒนาก้าวหน้า เกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมโครงการฯ รู้ดี และมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนกำลังทำ มีเป้าหมายชัดเจน รู้จักการบริหารจัดการพื้นที่ทำกินให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักวิธีเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร ใช้ชีวิตด้วยความพอดี รู้จักประมาณ มีจิตใจเยือกเย็น รู้จักรอคอย รู้จักความเป็นไปของชุมชนที่ตนอยู่ว่า มีวัฒนธรรม ความเชื่ออันอย่างไร รู้จักให้เกียรติเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

สรุป

การทำเกษตรเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา เป็นแนวทางการทำเกษตรที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทยให้ดีขึ้นได้ มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการพื้นที่ทำกินอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเอง ได้แม้ในยามตลาดหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในภาวะวิกฤติ เป็นการทำเกษตรเกษตรเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อนำหลักพุทธธรรม 3 หลัก ได้แก่ นาถกรณธรรม 10, สังคหัตถ์ 4 และสัปปริสธรรม 7 มาบูรณาการกับเกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่า

หลักธรรมดังกล่าวส่งเสริมเกษตรกรใน 3 มิติ คือ 1) มิติการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรมีความขยันอดทน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ห่วงไกลอบายมุข มีสติ พอเพียง รู้จักปล่อยวาง 2) มิติการรวมพลังของเกษตรกร แบ่งปันช่วยเหลือกัน ตรงไปตรงมา เชื่อใจกันด้วยความอบอุ่น เอื้อเฟื้อ ไม่หลอกลวง สงเคราะห์ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วม วางตนพอดี 3) มิติการพัฒนาก้าวหน้า มีเป้าหมายชัดเจน พัฒนาตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ รู้จักยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ รู้จักประมาณ ไม่โลภมาก รู้จักบุคคล ชุมชนให้เกียรติเคารพผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้มีการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ให้มีแนวทางการทำงานร่วมกัน มีการบูรณาการหน้าที่การทำงานที่ชัดเจน ส่งเจ้าหน้าที่รัฐไปอบรมความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านหรือเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยเสนอให้งานวิจัยชิ้นนี้ ควรถูกนำไปเผยแพร่ไปยังกลุ่มเกษตรกร หน่วยงานราชการ ตลอดจนผู้ที่สนใจทำเกษตรรุ่นใหม่ที่ต้องการเห็นความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการทำเกษตร เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 บูรณาการเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชาด้วยหลักอิทธิบาท 4
- 3.2 บูรณาการเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชาด้วยหลักทางสายกลาง
- 3.3 บูรณาการเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชาด้วยหลักหัวใจเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- ดลพัฒน์ ยศธร. (2542). รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์. ใน *คุชภินิพนธ์ครุศาสตรคุชภินิพนธ์ิต สาขารัฐศาสตร์ศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทกร พุ่มกล่อม. (11 กุมภาพันธ์ 2562). เกษตรทฤษฎีใหม่ในมิติด้านการพัฒนาก้าวหน้า. (พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที, ผู้สัมภาษณ์)
- พัฒนา สุขประเสริฐ. (2558). *ก้าวอย่างจากเกษตรทฤษฎีใหม่ สู่เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.

- ภัทรพร สิริกาญจน. (2536). *หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แนวคิดและบทบาทของพระ
คำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2547). การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รงค์ ประพันธ์พงศ์. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.
- วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์. (2561). ข้าวโพด สาเหตุแห่งการทำลายป่า น้ำแล้งและหมอก
ควันพิษ. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2561 จาก <http://www.sarakadee.com/blog/oneton/?p=1717>
- วีระยุทธ์ สวรรณทิพย์. (2553). *ศาสตร์แห่งพระราชา แนวคิด ภูมิปัญญา นำสู่การปฏิบัติเพื่อทำ
คนให้เป็นคน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมศักดิ์ เครือวัลย์. (7 กุมภาพันธ์ 2562). เกษตรทฤษฎีใหม่กับการพึ่งพาตนเอง. (พระมหาวีระ
ศักดิ์ อภินนทเวที, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.).
(2555). *จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักข่าวไทยพีบีเอส. (2560). *มะนาวล้นตลาด ราคาดีลูกละ 15 - 50 สต.* เรียกใช้เมื่อ 20
กันยายน 2561 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/264992>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2545). *แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).